

Editörden

Tütünün Pasif Etkisi ve Toplumsal Sorumluluklar

Passive Impact of Tobacco and Societal Responsibilities

Doç. Dr. Makbule Tokur Kesgin

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bolu,
Türkiye

Eposta: mtkesgin1@gmail.com

Alıntı (Cite): Tokur Kesgin M. Tütünün Pasif Etkisi ve Toplumsal Sorumluluklar. YBH
dergisi. 2023;4(3):i-ix

Giriş

Yaşam Boyu Hemşirelik Dergisi, dördüncü yılının üçüncü sayısında değerli okuyucularıyla buluşmanın gururunu yaşamaktadır. Yeni bir yılın başlangıcında sizlere merhaba demenin heyecanını ve mutluluğunu paylaşıyoruz. Hemşirelik biliminin ışığında insanlığa yararlı, yenilikçi ve özgün çalışmalarla dolu bir yıl geçirmenizi diliyoruz. Hemşirelik biliminin değerli profesyonelleri olarak hep birlikte, sağlık ve hemşirelik bakımına ilişkin daha çok ilerleme, toplum sağlığını geliştirme konusunda etkili çözümler, yeni yaklaşımlar geliştirmek adına, umut dolu bir yıl geçirmeyi umuyoruz. Yaşam Boyu Hemşirelik Dergisi olarak yeni yılınızı kutluyor ve dergimizi takip ettiğiniz için teşekkür ediyoruz.

Tütünün Pasif Etkilenimi Farkındalığı

Avrupa'da 16. yüzyılda başlayan tütün kullanımındaki artış, bazı hekimler tarafından ishali ve iltihabı önlediğine dair inançlarla desteklenirken, tütünün zararlı olduğunu savunan ve tütün kullanım sıklığının ömrü kısalttığını iddia eden hekimler de bulunmaktadır.⁽¹⁾ Bu gün bilimin ışığında elde edilen bilgiler bize tütünün zararlarına ilişkin somut kanıtların varlığını göstermektedir. Tüm zararlarına rağmen kullanıcısında bağımlılık yapıcı özelliğinden dolayı tütün, günümüzde adından küresel bir halk sağlığı sorunu olarak söz ettirmektedir.⁽²⁾

Dünyadaki sekiz milyon insanın ölümüne neden olan tütün, sigara içmeyip, sigaranın dumanından pasif olarak etkilenenlerin küresel çapta 1.3 milyonunu da öldürmüştür. **Pasif etkilenim, pasif içicilik ya da ikinci el duman** olarak karşımıza çıkan bu kavram, tütün tüketmedikleri halde tütünün dumanına maruz kalanları ve onların yaşayabilecekleri sağlık sorunlarını tariflemektedir. Bu maruziyet, tütün kullanmayanlarda da koroner kalp hastalıkları, akciğer kanserleri, ciddi solunum hastalıklarına yol açmaktadır.⁽²⁾ Fetüsler, yeni doğanlar ve pasif içiciliğe maruz kalan tüm çocuklar, sağlıkla ilgili belirtilen bu kötü sonuçlarla karşı karşıya kalabilir. Tütün kullanımının yanında pasif etkilenimin de sağlık harcamalarına, iş gücüne maliyeti çok büyüktür ve ne yazık ki ciddi ve sıkça ölümcül hastalıklara neden olan pasif etkilenime karşı güvenli bir seviye yoktur.⁽³⁾

Tütünün küresel salgınına dur diyebilmek için Dünya Sağlık Örgütü'ne üye devletler Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesini (21 Mayıs 2003) imzalayarak MPOWER önlemlerini uygulamayı kabul ettiler.^(2,3)

Dünya Sağlık Örgütü, Türkiye'yi MPOWER politikalarının tümünü başarılı bir şekilde uygulayan ülke olarak ilan ederken, diğer ülkelere de Türkiye'nin örnek çalışmalarını takip etmelerini tavsiye etti.⁽³⁾ Bu önlemlerden biri olan "toplumu tütün dumanından koruma" politikası ikinci el tütün dumanı maruziyetini önlemeye yönelik alınacak tedbirlerle ilgilidir.⁽⁴⁾

Bunun için uzun yol araçları, toplu taşıma araçları ve taksilerde ayrıca restoranlar, eğlence merkezleri, kafeteryalar, resmi kurumlar gibi yerlerin kapalı alanlarında tütün tüketiminin yasaklanmasına yönelik mevzuat hayata geçirilmiştir.⁽³⁾ Tütünün pasif etkilenimini önlemek için “Dumansız Hava Sahası” kampanyaları yürütülmüş, mevzuatta tütün kullanımı yasak olan “kapalı alanlar” ayrıntılı bir şekilde açıklanırken tütün tüketilebilecek “açık alanlar” da tanımlanmıştır.⁽⁵⁾

M: Monitor (Tütün kullanımını ve koruyucu uygulamaları izle)

P:Protect (Toplumu tütün dumanından korusun)

O:Offer (Sigarayı bırakmaya yardım et)

W:Warn (Tütünün zararları konusunda uyar)

E:Enforce (Tütün reklam ve tanıtımını yasaklamayı destekle)

R:Raise (Tütün vergilerini artır)

Türkiye, aldığı önlemlerin etkilerini izlemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmalarda tütün kullanım prevalansının azaldığını raporlamıştır. Tütün kullanım prevalansı 2008'de %31.2 iken 2012'de %27.1'e düşmüştür. Bu düşüşün etkisiyle tütünün pasif etkileniminde önemli bir azalma yaşandığı belirtilmiştir. ^(3,6) Ancak, günlük tütün kullanım prevalansındaki düşüş istikrarlı bir seyir izlememiş ve 2014 yılında %27.3 olarak bir artış gözlemlenmiştir. Yıl 2017 (%29.2) olduğunda rakamlar daha da artmıştır.⁽⁷⁾ Her gün tütün tüketenlerin yüzdesi 2019 yılında %28,0 olarak raporlarda yerini almıştır.⁽⁸⁾ Bu sonuçlar tütün kullanımının kontrolüne yönelik politika ve önlemlerin etkilerinin zaman içinde değişebileceğini göstermektedir.

Yeşiltaş'ın “MPOWER Politikası Sonrası Ergenlerde Tütün ve Tütün Ürünleri Kullanımı: Sistemik Derleme” çalışmasında tütün deneme yaşının çok küçük yaşlara indiğini (10-15 yaş) ve tütün kullanımının başka maddeleri kullanma kapısını açtığını belirtmektedir. Yeşiltaş, MPOWER politikaları dikkate alınarak ergenlik dönemine yönelik uygulamaların geliştirilmesini önermiştir.⁽⁴⁾

Türkiye MPOWER politikalarını gerçekleştirirken dünyaya örnek olacak mevzuatlarına ve çalışmalarına rağmen tütünün hala bir sorun olması ve pasif etkilenimin kamu kurumlarında, hastanelerde, çocuk parklarında, otobüslerde, otogaralarda, restoranlarda, toplumun genel geçiş alanlarında devam etmesi, kararlı bir şekilde çalışılması gereken konuların varlığını göstermektedir.

Pasif Tütün Dumanına Maruziyet: Kişisel Bir Anlatım

Günümüzde çoğu insan günde birkaç sigara dumanı solumadan evine dönemiyor. Ancak özellikle bir hastanede bu maruziyetle karşılaşmak oldukça ironiktir. Kısa bir süre önce sağlık kontrolü için gittiğim **hastanenin içinde** yoğun bir sigara kokusu hissetmem, sadece beni rahatsız etmiş olamazdı. Hastane çıkışında **“Sigara içmek yasaktır” tabelasının altında** oturan orta yaşlı bir kadın, hiç rahatsızlık duymadan sigarasını tütürüyor ve duman hava akımıyla kapılardan hastane binasının içine dolarken, bir yandan da oradan gelip geçenlerin pasif etkilenimine neden oluyordu. Kibarca uyardığım kadın önce beni duymazdan gelip sonra ısrarlı uyarılarım karşısında “-Ben de hastayım ameliyatlıyım ve buraya kadar zor gelebildim, sigaramı bitirip gideceğim derken” kendi iyileşme süreciyle birlikte diğer pek çok hastanın iyileşme sürecini de olumsuz etkilediğinin ve sağlıklı bireyleri de sigaranın zararlarına maruz bıraktığının, aynı zamanda da mevzuata aykırı davrandığının farkında değil miydi?

Bu gibi durumlarda, sigara içen kişinin mevzuatta belirtilen sigara içmeye uygun yerleri tercih etmesi, sigara içmeyen kişilerin de pasif etkilenim maruziyetlerini önlemek için yanlış yerde (sigara içilmemesi gereken alan/dumansız hava sahası) sigara içenleri uyardıkları, yetkililerin sigara içilebilir ve içilemez alanları belirledikleri, uyarı tabelalarını yerleştirdikleri halde kurallara uymayanlara mevzuatta belirtilen yaptırımları uygulamaları pasif etkilenim maruziyetini önlemek için yeterli bir çözüm olabilir mi? Bu çözümün başarısı, kurallara uyan ve toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket eden bireylerin sayısının artmasına, konuyla ilgili farkındalık çalışmalarının sürekliliğine, yetkililerin düzenli denetim ve cezalandırma süreçlerine bağlı olacaktır.

Yaşadığım bir diğer olay ise; Ankara’da 2023 yılı içinde yapılan bağımlılıkla mücadele çalıştaylarından birine giderken, uzun yol otobüs şoförünün sürüş esnasında araç içinde sigara içmesiydi. Aslında bu duruma hiç şaşırمامıştım, çünkü bir önceki Ankara seyahatimde de başka bir şoför seyahatimiz esnasında sigara içiyordu. Her iki seyahatimde de şoförleri uyardım. “-Şoför bey araç içinde sigara dumanı kokusu alıyorum. Bildiğim kadarıyla araç içinde sigara içmek yasak. Lütfen kim içiyorsa uyarır mısınız” dediğimde her iki şoför de sigarasını aracın penceresinden dışarıya atmıştı (*Tütün ve izmaritlerin meydana getireceği çevre kirliliği ve izmaritlerdeki mikroplastikler 30 yıla yakın bir süre yok olmayarak doğaya ve insanlığa zarar vermeye devam eder*).

İlginç olan şey ise ikinci seyahatimde şoför itiraz etmeden sigarasını aracın penceresinden atarken! (*izmaritlerin çevreye atılması doğayı yok ediyor*), önümde oturan iki erkek yolcu bana dönerek azarlarcasına ve araç içinde şoförün sigara içmesi kadar doğal bir şey olamayacağını

anlatan mimiklerle “-Hanımefendi şoför sigara içiyor, şoför!” diyerek beni yüksek sesle uyardılar.

Yaptığım tüm seyahatlerde istinasız otogarların ya da yolcu almak için bekleyen otobüslerin hemen giriş kapılarında içilen tütünün pasif etkilenimine diğer yolcular gibi ben de maruz kaldım. Bu durum, otogarların ve otobüs firmalarının pasif tütün dumanına karşı gerekli önlemleri almadığını düşündürmektedir.

Şehir içinde de durum farklı değil. Şehir içi otobüs duraklarında, parklarda veya sokakta giderken etrafınızda yürüyen kişilerin sigara dumanına maruz kalmak, günlük yaşamda oldukça normal bir durum haline gelmiştir. Oysa hepsinde de pasif etkilenim maruziyeti yaşanmaktadır. Evimde rahat ederim, en azından evde kimse sigara içmiyor diye seviniyorsanız yanılıyorsunuz. Komşularınızın içtiği sigara dumanları havalandırma boşluklarından, balkonlardan, pencerelerden evinize hain bir düşman gibi sızarken ve bunun hem ikinci hem de üçüncü el duman maruziyeti (*Üçüncü el duman: Tütünün söndürülmesinden sonra toz ve yüzeylerde (halılar, mobilyalar, oyuncaklar ve perdeler gibi) kalan artık tütün dumanı kirliliğidir. Bebekler veya küçük çocuklar üçüncü el dumandan kaynaklanan kimyasallara cildi yoluyla temas edebilirler, çünkü yerde emekleme eğilimindedirler ve objeleri ağızlarına götürürler*).

⁽⁹⁾) olduğunu bilirken, erken sevinmemeniz gerekiyor. Ayrıca komşularınız evlerinden çıkıp ortak kullanım alanları olan apartman koridorlarında da evlerindeymiş gibi tüttüre tüttüre giderken pasif etkilenim maruziyetini nasıl engeleyeceksiniz?

Ben kendimce çözüm buldum ve apartmana “Sigara içmeyerek bizleri pasif etkilenime maruz bırakmadığınız için teşekkür ederiz” diye yazılar yapıştırdım. Apartmanın duyuru panosuna pasif etkilenimin ve üçüncü el sigara dumanının ne olduğunu ve nasıl korunulabileceğini anlatan afiş ve broşürler astım. Sonuç olarak, sigara içmeyen komşularım memnun oldu ve içenlerden bazıları artık apartmanın ortak kullanım alanlarında sigara içmeme kararı aldılar. Ancak, hala davranışlarını değiştirmeyen birkaç kişi bulunuyor ve bu durum pasif etkilenime maruziyetimizi sürdürüyor. Ne yazık ki apartmanlarda evinde sigara içenlerin dumanlarının pencerelerden, havalandırma boşluklarından yayılması nedeniyle pasif etkilenim maruziyetimizde önemli bir azalma olmadı.

Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi, pasif etkilenimle ilgili farkındalığı artırmak için sigarasız (dumansız) evlere ilişkin bir broşür hazırlamıştır. Buna göre; “sigarasız ev, her türlü tütün ürününün (sarma sigaralar, purolar, nargileler ve ısıtılmış tütün ürünleri gibi) ve elektronik sigaraların hiçbir yerde (balkon ve teraslar dâhil) kullanılmasına izin verilmeyen bir evdir.” Broşür “ikinci el duman” ve elektronik sigara kullanıcılarının yaydığı “ikinci el aerosol”

“üçüncü el duman maruziyeti” konularında da bilgi vermektedir. Bu maruziyetlerin çocuklara, gebelere ve yetişkinlere olumsuz sağlık etkilerini açıklamaktadır. Broşürde açıklanmış olan “evde içilen sigaranın zararlarını azaltma konusunda toplum tarafından kabul edilmiş yanlış inanışlar” Tablo 1’de gösterilmiştir.⁽⁹⁾

Tablo 1. Evde sigara içmenin vereceği zararı azaltmak ya da ortadan kaldırmak konusunda yanlış olan bazı inançlar	
Yanlış İnançlar	Gerçek
"Pencere yakınında sigara içmek, ikinci el duman maruziyetini ortadan kaldırır"	"Açık bir pencere yakınında sigara içmek veya pencereden dışarı eğilmek, ailenizi korumaz. İkinci el duman evinize sızar. Aynı zamanda bunu yaparak komşularınızı ikinci el dumana maruz bırakabilirsiniz."
"Bir odada sigara içmek, odanın kapılarını kapalı tutmak ikinci el dumandan korur"	"Sigara içmek için belirlenmiş özel bir oda, ikinci el dumandan etkili bir koruma sağlamaz çünkü bu duman evin geri kalanına sızar."
"Havalandırma, klima veya pencereleri açmak dumanı uzaklaştırır"	"Bu sistemler ikinci el dumandan korumaz ve hatta binanın her tarafına yayılabilir. Sadece içeride veya evin yakınında sigara içmemek, ikinci el dumandan korur."
"Balkonda sigara içmek ikinci el dumandan korur"	"Balkon kapısını açtığınızda ikinci el duman evinize girebilir. Dahası, üçüncü el duman balkonda kalıcıdır ve içeri taşınabilir. Bu nedenle, balkonda sigara içmek bile tütün dumanının zararlı maruziyetinden korumaz"

Kaynak: World Health Organization European Region. Smokefree Homes. <https://www.who.int > smokefree-homes-fs-general-public>

Tütünün pasif etkileniminden korunmak için küresel, ulusal ve yerel politikaların yanında birey, aile ve toplumun da kararlı sürdürülebilir kararlar alarak uygulamaya geçmesi önemlidir.

Toplumumuz için en üzücüsü de topluma örnek olacak meslek gruplarının temsilcileri olan, öğretmenler, sağlık çalışanları, akademisyenler arasında da sigara içenlerin olması. Yaptığımız farkındalık eğitimlerinde “- Sağlık çalışanı da içiyor, zararlı olsa onlar da içmezdi” diyebiliyor insanlar. Geleceğin sağlık çalışanlarını yetiştiren sağlık bilimleri ve tıp fakültelerinin önünde, sigara içilemez diye belirlenmiş alanların içinde insanları pasif etkilenime maruz bırakan, hava akımıyla eğitim aldıkları binaların içinin sigara dumanıyla dolmasına yol açan sağlık alanında okuyan öğrenciler de pasif etkilenimin ne olduğunu bilmiyor olabilirler mi? Tam da örneklendirdiğim bu durumda sağlık bilimleri fakültesinin önünde sigara içen bir öğrenciyle

kısa sohbetimizde öğrendiğim şeyler çok ilginçti. Öğrenci sigaraya üniversiteye girdiği zaman başlamış yani daha yeni kullanıcı (birinci sınıf öğrencisi). Sigaranın zararının da sadece kendisine olduğunu sanıyormuş. Pasif etkilenim, üçüncü el tütün dumanından konuştuk biraz. Hiç duymamış bu kavramları.

Çocuklarımıza ve gençlerimize, geleceğimize ışık olan kıymetli öğretmenler arasında da sigara kullanan bazı öğretmenler, öğrencilerine istemeden de olsa olumsuz örnek olabilirler. Okul bahçelerinde sigara içmenin yasak olması önemli bir konu. Ancak hemen bahçenin dışında sigara içen bazı velilerin ve servis şoförlerinin arasından geçerek evlerine gitmeye çalışan öğrencilerin ve sigara içmeyen diğer insanların pasif etkilenime maruz kalmaması mümkün olabilir mi? Okul çıkışları gibi okula gelişlerde de benzer manzaralar, birçok eğitim kurumunun bahçe duvarlarının önünde gözlemlenebilmektedir.

Bir de artık pasif etkilenimin ne olduğunu bilen, tütün içilemez alanlarda tütün içen arkadaşlarına uyarıda bile bulunmayan, ama sigara içmediğini söyleyen üniversite öğrencileri var. Acaba **tütün tüketenler kadar temiz hava soluma hakkını talep etmeyen insanların da pasif etkilenimin önlenmesi konusunda sorumluluk almaları gerekiyor mu?**

Tüm bu örneklendirdiğim durumlarda mevzuattaki yasal süreçleri kim nasıl uyguluyor ya da neden uygulamıyor? Otobüste sigara içen bir şoför olursa mevzuatın uygulanması konusunda kim sorumluluk alacak? Parklarda, tütün içilemez alanlarda, apartmanın ortak kullanım alanlarında, otogarın kapı girişlerinde, uzun yol otobüslerinin yolcularını beklerken açık duran kapılarının yanında, restoranlarda tütün içilemez alan diye gösterilen ama mevzuatta kapalı alan tanıma uyan yerlerde, sokaklarda, toplu geçiş alanlarında, şehir içi otobüs duraklarında... tütün kullanımıyla ilgili kuralların işlerliğini kim denetleyecek? Tütün içilemez alanlarda tütün tüketimi konusunda duyarlı vatandaşların yaptığı şikâyetler nasıl sonuçlandırılıyor?... Cevaplanması gereken çok soru var.

Toplumsal Sorumluluklar

Tütüne olan pasif etkilenimin önlenmesi için çok boyutlu çalışmalar yapılmalı:

- Tütün bağımlılarına yönelik sigara bıraktırma programlarının düzenli olarak uygulanması ve sonuçlarının izlenmesi.
- Bırakıp tekrar başlayanların bırakma motivasyonlarını kaybetmemeleri için desteklenmesi.
- Çocuklara, gençlere ve yetişkinlere pasif etkilenimin zararları ve dumansız hava sahası konusunda farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi.

- Sigara içmeyen kişilerin de dumansız hava sahalarını koruma konusunda sorumluluk alması.
- Pasif etkilenim ve üçüncü el sigara dumanı konusunda topluma sürekli ve düzenli olarak farkındalık çalışmalarının yapılması.
- Tütün içilebilir ve içilemez alanların mevzuata uygun bir şekilde, net bir biçimde belirlenmesi ve bu alanların uyarı tabelalarıyla işaretlenmesi.
- Tütünün sadece tütün içilebilir alanlarda tüketildiğinden emin olmak için sürekli ve düzenli denetimlerin yapılması.
- Dumansız hava sahası kurallarını ihlal edenlere yönelik mevzuatta belirtilen yaptırımların düzenli olarak uygulanması.
- İllerin, ilçelerin, üniversitelerin ve kamu kurumlarının yöneticilerinin ve liderlerinin tütünle mücadele, pasif etkilenimin önlenmesi ve bağımlılıkla mücadele konularında destekçi ve takipçi olmaları.
- Sigarasız evler çalışmasının Türkiye’de de bir politika olarak benimsenerek yaygınlaştırılması.
- Tütünün pasif etkileniminden korunmak için küresel, ulusal ve yerel politikaların yanı sıra bireylerin, ailelerin ve toplumun da kararlı ve sürdürülebilir adımlar atarak uygulamaya geçmeleri önemlidir.

Sonuç olarak, pasif etkilenimin önlenmesine yönelik alınacak önlemler, tütüne hiç başlamama konusundan başlayarak, tütün bağımlılığıyla mücadelede sigara bıraktırma programlarına, farkındalık eğitimlerine ve tütünle ilgili mevzuat kurallarının aksatılmadan uygulanmasına kadar geniş bir çerçevede yer almaktadır. Bu önlemler, toplumun her kesiminde pasif tütün etkilerine karşı bilinç düzeyini artırarak, sağlıklı bir yaşam ortamının oluşturulmasına katkıda bulunacaktır.

Kaynaklar

1.Nourrisson D. Sigaranın kültürel tarihi. Çeviren Alev Er. Birinci Baskı (Orijinal Yayın tarihi:2010) İstanbul: Sel Yayıncılık, 2017.

2.World Health Organization (WHO). Tobacco. 31 July 2023. Access: 19.02.2023 Available from:

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco#:~:text=Key%20facts,%2D%20and%20middle%2Dincome%20countries>

3. World Health Organization (WHO). WHO Report on The Global Tobacco Epidemic, 2013 Enforcing Bans on Tobacco Advertising, Promotion and Sponsorship. Access: 19.02.2023 Available from:

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/85380/9789241505871_eng.pdf?sequence=1

4. Yeşiltaş A. MPOWER Politikası Sonrası Ergenlerde Tütün ve Tütün Ürünleri Kullanımı: Sistematik Derleme. Bağımlılık Dergisi. Haziran 2020;21(2):137-148.

5. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı. 4207 Sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanunun Uygulanması ile ilgili 2009/44 Sayılı Bakanlığımız Genelgesi, 16 Temmuz 2009. Access: 19.02.2023 Available from:

<https://www.saglik.gov.tr/TR-11141/4207-sayili-tutun-urunlerinin-zararlarinin-onlenmesi-ve-kontrolu-hakkinda-kanunun-uygulanmasi-ile-ilgili-200944-sayili-bakanligimiz-genelgesi.html>

6. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. Küresel yetişkin tütün araştırması Türkiye 2012. 2014, Ankara: Anıl Matbaa Ltd. Şti. Access: 19.02.2023 Available from:

https://havanikoru.saglik.gov.tr/depo/Dokumanlar/Yayinlar/Kuresel_Yetiskin_Tutun_Arastir-masi_Turkiye_Raporu_2012.pdf

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/85380/9789241505871_eng.pdf?sequence=1

7. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü. Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2017. 2018, Ankara Access: 19.02.2023

Available from: <https://www.saglik.gov.tr/Eklenti/31113/0/111turkcesiydijiv1pdf.pdf>

8. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü. Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021. 2023, Ankara, Access: 19.02.2023 Available from:

<https://www.saglik.gov.tr/Eklenti/45316/0/siy2021-turkcepdf.pdf>

9. World Health Organization European Region. Smokefree Homes. Access: 19.02.2023 Available from: <https://www.who.int > smokefree-homes-fs-general-public>